

Annigje Blok; een Zegveldse drenkelinge

door G.J.A. Beerthuisen-van Kooten

Op 30 december 1839, 's-morgens om half negen, verlaat Annigje, het 10-jarig dochtertje van landbouwer Adrianus Blok en Jacomijntje Bergshoef het aan het begin van Zegveld dicht bij de watermolen gelegen ouderlijk huis, om de dorpschool te bezoeken. Ze heeft een pakketje schoolbenodigdheden bij zich. 's-Nachts heeft het licht gevoren en de draaiplank over het water voor het huis is enigszins glad. Hoe het precies gebeurt weten we niet, maar Annigje valt in het water. Niemand ziet het gebeuren.

Een kwartiertje later komen een paar kinderen uit de wijk Pannebakkerijen onder Woerden ter plaatse. Ze zien in de verte wel iets in het water drijven, doch denken dat het een grote hond is. Zij gaan naar Floris Looij, de buurman van de familie Blok, om een boodschap te doen. Daarna gaan ze naar het huis van Adrianus Blok. Tot hun schrik zien ze dan dat hetgeen in het water drijft geen hond is, maar een meisje dat op haar rug ligt met hoofd en benen onder water. Ze zetten het op een schreeuwen en worden gehoord door de vrouw van Blok. Deze waarschuwt ijlings haar man en de 25-jarige knecht Cornelis van Zwieten, welke laatste zich al een drie kwartier „onledig” houdt met karnen. Ze gaan snel naar buiten, gevolgd door de dienstmeid Lijsje Verhoef. Ook de burens Dirk Vermeulen en Floris Looij komen met hun vrouwen op het gerucht af. Adrianus Blok en zijn knecht zijn het eerst ter plaatse. Aan de schoolspulletjes, welke op de kant liggen, en aan de kleding herkennen ze Annigje. De 63-jarige Adrianus Blok wil daarop in het water springen, doch wordt opzij geduwd door zijn knecht. Hoewel deze sterk bezweet is van het karnen en bovendien de zwemkunst niet machtig, aarzelt hij niet en springt in het water, wat ter plaatse ongeveer 2½ meter diep en 7 meter breed is. Annigje is dan al een meter of acht weggedreven. Cornelis gaat kopje onder en dreigt weg te zakken in de moerassige bodem. De anderen op de kant zien dit en gooien hem een stok toe om zich te redden. Doch Cornelis gebruikt deze stok niet in de eerste plaats voor zichzelf. Hij pakt hem en trekt de onfortuinlijke Annigje daarmee naar zich toe. Het is de enige manier om het kind te redden. Op die manier haalt hij Annigje, naar het lijkt levenloos, uit het water. De vader ziet dit, rent naar de stal, spant zijn paard voor een chaise en rijdt naar Woerden. Gelukkig treft hij daar thuis, de pas 25-jarige, doch bekwame en ijverige genees-, heelen vroedmeester Hermanus van der Lee. Deze pakt snel zijn instrumenten en wat medicijnen en gaat met de vader mee naar Zegveld. Met het inspannen, het heen- en weergaan naar Woerden is ongeveer een uur verloren gegaan.

Men heeft in die tijd Annigje uitgekleed, in dekens gerold en bij het vuur gelegd. Al die tijd is er hoegenaamd geen leven bespeurd in de drenkelinge.

De dokter gaat dadelijk aan de slag. Hij tracht door middel van het blazen van tabaksrook in de darmen, door inwrijving van het hoofd met een ammoniakoplossing¹⁾ en door wrijven van het lichaam het leven weer op te wekken. Inmiddels heeft hij ook een bed laten verwarmen. Om Annigje weer op temperatuur te brengen vraagt hij aan haar 18-jarige broer Hendrik zich uit te kleden en bij haar te gaan liggen. Na 1½ uur bezig geweest te zijn bespeurt Van der Lee voor het eerst enig leven, dus 2½ uur nadat ze uit het water is gehaald. Hij gaat voorzichtig door met de behandeling. Soms lijkt het of het leven terugkomt, maar steeds zakt het weer weg. Totdat Annigje plotseling hevige stuip-trekkingen vertoont, welke afgewisseld worden door perioden van slaap. Tijdens deze stuip-trekkingen kost het de grootste moeite Annigje onder de dekens te houden. 's-Middags na enen durft de geneesheer eerst de ouders te feliciteren met de redding van hun kind. Het duurt echter nog twee dagen, voordat Annigje volledig haar verstand en in het bijzonder haar geheugen terugheeft.

De ochtend van de 30e december moet van een ondraaglijke spanning geweest zijn voor de ouders. Verdriet is hen in het leven niet bespaard, want van de vijftien kinderen die uit hun huwelijk werden geboren, zijn er dan nog slechts zes in leven. Van de negen die hen ontvielen, zijn er ook twee door verdrinking gestorven.

De burgemeester van Zegveld, N. de Haan schrijft over het aandeel van Cornelis van Zwieten in de redding een brief aan het Hoofdbestuur van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen te Amsterdam, omdat het hem bekend is dat deze Maatschappij dit soort daden beloont. De Maatschappij honoreert Cornelis met een bronzen medaille en een gouden tientje. Beiden worden hem tijdens de raadsvergadering van 4 september 1840 's-morgens om elf uur uitgereikt door de burgemeester op het

gemeentehuis van Zegveld. Hermanus van der Lee is dan, eveneens op initiatief van de burgemeester, reeds onderscheiden met de gouden medaille van de Maatschappij tot Redding van Drenkelingen. De bovenbeschreven gebeurtenissen hebben de correspondent van de Utrechtsche Provinciale- en Stadscourant op 10 september 1840 doen schrijven: "Moge de handelwijze van deze heerkundige ieder, wien het aangaat, leeren, niet te spoedig bij drenkelingen den moed op te geven; wie weet, hoe menig offer, reeds schier ten grave gezonken, dan nog aan den dood zal kunnen ontrukkt worden".

*H. van der Lee (1814-1884).
Foto: G. R. Lambert, Woerden.
Repro: H. van Ommeren, Woerden.*

De in 1767 opgerichte Maatschappij tot Behoudenis der Drenkelingen verandert korte tijd later haar naam in Maatschappij tot Redding van Drenkelingen. De Maatschappij stelt zich ten doel het „aanmoedigen” van het opwekken der levensgeesten van schijn-dode drenkelingen en het in ruimer kring bekend maken van de reanimatiemethoden.

Als premie heeft men een gedenkpenning, welke thans nog gelijk is aan het eerste ontwerp. De voorzijde van de medaille, zoals die in goud ook aan Hermanus van der Lee is uitgereikt, vertoont een aan de waterkant liggende drenkeling. Ernaast zien we de hem bedreigende dood. De neerknielende vrouw stelt de menslievendheid voor. Zij doet haar uiterste best om het leven weer op te wekken en te behouden. Naast haar zien we enige middelen, welke in de achttiende eeuw het meest nodig geacht werden om dit succesvol te doen. Op de achtergrond staat een openstaand huis, waar de drenkeling zo nodig verder behandeld kan worden. Het randschrift luidt: REDDITUR HIC ENECTUS AQUIS PATRIAEQUE SUISQUE dat betekent: In het water gesmoord wordt hij aan het Vaderland en zijn betrekkingen teruggegeven.

Op de keerzijde wordt in een eikenkrans de naam van de redder en het jaartal graveerd. Het randschrift hierom luidt: OB SERVATUM CIVEM EX DONO SOCIET. AMSTELAED. C1767.

dat betekent: Tot beloning voor het redden van een burger, geschonken door de Amsterdamsche Maatschappij, in 1767 opgericht.

Voorzijde gedenkpenning.

Overzicht gezin Blok-Bergshoef gedurende 1815-1840:

Alle gebeurtenissen vinden, tenzij anders vermeld, te Zegveld plaats.

Adrianus Blok, ged. 4-2-1776, bouwman, weduwnaar van Neeltje Evertse Snoeij, zoon van Louwerens en Aaltje Swanenbeek, overl. 2-3-1858, tr. 9-11-1815 Jacomijntje Bergshoef, geb. Waarder 8-12-1792, dienstmeid, dochter van Antonie en Neeltje Verlaan, overl. 2-1-1874.

Uit dit huwelijk:

Antonie	geb. 22- 6-1817 — overl. 23- 7-1823
Aaltje	geb. 6-12-1818 — overl. 5- 8-1820
Neeltje	geb. 28- 1-1820 — overl. 8- 2-1820
Hendrik	geb. 17- 4-1821
Aaltje	geb. 22- 6-1822 — overl. 13- 9-1822
Antonia	geb. 23- 9-1823
Aaltje	geb. 17-10-1824
Neeltje	geb. 15- 2-1826
Teuntje	geb. 13- 5-1827 — overl. 1- 6-1827
Teuntje	geb. 30- 7-1828 — overl. 30-12-1828
Annijge	geb. 14-11-1829
Teuntje	geb. 13- 8-1831 — overl. 26- 6-1833
doodgeboren kind	geb. 10- 3-1833
Louwrens	geb. 5- 9-1834
Pieter	geb. 6- 2-1836 — overl. 6- 8-1837

Annijge trouwt op 23-3-1855 met Ary Verburg, geb. Nieuwerkerk a/d IJssel, wonende te Nieuwkoop, zoon van Willem en Aaltje van den Heuvel.

De gegevens voor dit artikel zijn ontleend aan correspondentie, welke zich bevindt in het oud-archief gemeente Zegveld, inv.nr. 48 Agenda van de Burgemeester 1839-1840 en aan de aktes van de burgerlijke stand.

Geraadpleegde literatuur:

H.Th. de Booy — Grepen uit twee eeuwen geschiedenis van de Maatschappij tot Redding van Drenkelingen.

Utrechtsche Provinciale- en Stadscourant, 1840.

1. Het blazen van tabaksrook in de darmen gebeurde met een z.g. blaasbalg-tabaksklisteer. Deze was voorzien van een slang, welke rectaal werd ingebracht. Tussen de blaasbalg en de slang zat een geperforeerde bus, waarin de tabak gestookt kon worden. Met de blaasbalg pompte men dan de rook via het slangetje in de darmen. De ammoniakoplossing diende om neus en keel te prikkelen, om zo het braken op te wekken.